

УДК 379.851

Устименко Л.М.

ВІДЕОЕКОЛОГІЧНІ ВИМОГИ ДО ТУРИСТИЧНИХ ЦЕНТРІВ

Стаття присвячена дослідженню відеоекологічних проблем сучасних туристичних центрів. Розглянуто головні відеоекологічні критерії. Запропоновано основні вимоги до туристичних центрів згідно відеоекологічним критеріям.

Ключові слова: відеоекологічні вимоги, туристичні центри, відеоекологічні критерії.

Статья посвящена исследованию видеоэкологических проблем современных туристических центров. Рассмотрены главные видеоэкологические критерии. Предложено основные требования к туристическим центрам в соответствии с видеоэкологическими критериями.

Ключевые слова: видеоэкологические требования, туристические центры, видеоэкологические критерии.

The article is devoted research of videoecological problems of contemporary tourist centers. The presentation of the main videoecological criterias. The principal demands to tourist centers accordingly to videoecological criteria is offered.

Key words: videoecological demands, tourist centers, videoecological criterias.

Вступ. Екологізація свідомості в туризмі є однією з найважливіших тенденцій в розвитку туристичної індустрії. Вищевказана тенденція розвитку сучасного туризму з'явилась ще в середині 70-х років минулого століття. Ускладнюється мотивація туристичного попиту. Нарівні з рекреаційним зростаючу роль набувають освітній, комунікативний, розвиваючий (креативний) та екологічний аспекти туризму. Сучасна цивілізація вимагає від людини оптимально комфортної адаптації до оточуючого середовища, яке змінюється дуже швидкими темпами в порівнянні зі змінами, що відбуваються в фізіології людини. У 1989 р. з'явився новий напрям екології – відеоекологія. Її засновником є російський біолог та фізіолог Володимир Філін, який у 1987 р. за замовленням силових структур Радянського союзу проводив дослідження взаємозв'язку роботи візуального механізму людини у різних видах оточуючого середовища та виявив тісний зв'язок психофізичного стану людини з тим, що вона бачить.

Постановка наукових завдань. Оскільки туризм має безпосереднє відношення до оточуючого середовища та змінює його відповідно запитам туристів, необхідно більш детально розглянути відповідність сучасних туристичних центрів відеоекологічним критеріям. Результатом вивчення даної проблеми мають стати науково обґрунтовані вимоги до туристичних центрів. Згідно вище викладеному постають наступні завдання: розглянути

відеоекологічні проблеми та їх зв'язок рекреаційною та економічною діяльністю людини; проаналізувати та узагальнити основні відеоекологічні критерії; обґрунтувати основні відео екологічні вимоги до туристичних центрів.

Виклад основного матеріалу. Згідно результатам дослідження В. Філіна зоровий апарат людини постійно сканує оточуюче середовище. Його робота не припиняється навіть вночі, в темноті, у вісні, коли людина, як кажуть філософи дивиться собі в середину і коли вона щось ретельно розглядає. Як тільки в оточенні з'являється щось особливе, зоровий центр мозку отримує відповідний сигнал від очей, які «зачіплюються» за це особливе. З поступових зображень з такими «зачіпками» мозок складає цілісний образ того, що бачить людина. Далі відбувається аналіз баченого та своєрідна характеристика з визначеннями (красиве – некрасиве, комфортне – дискомфортне) [3]. Дослідження лабораторії В. Філіна дали наступні результати спостережень. По-перше, у кожної людини ритм та напрямок саккад (рефлекторних рухів зорового апарату) абсолютно унікальний та стабільний все життя, крім критичних ситуацій, які впливають на нервово-психічний стан. По-друге, саккади однієї й тієї ж людини змінюють амплітуду. В комфортному візуальному середовищі близькому до природного, в якому людство прожило більшість свого існування, саккади маленькі та приємні. А в стресовому середовищі, коли очам немає за що «зачепитись» амплітуда саккад стає розмашистою та хаотичною. По-третє, робота саккад тісно пов'язана зі станом центральної нервової системи подвійно: очі та психіка людини стресують разом, перебуваючи у дискомфортному візуальному середовищі, а у комфортному – отримують насолоду теж разом. Так яке ж середовище візуальному апарату людини та загальному стану нервової системи корисне, а яке ні? [4].

Природою влаштовано так, щоб наші очі з кожною наступною саккадою – малопомітним рухом, внаслідок якого всі відділи мозку пронизуються відповідними імпульсами, які породжують декілька вражень в секунду, – «зачіплювались» за непередбачувану особливу деталь або їх сукупність. Таким чином, щоб посередництвом очей ми з цікавістю спілкувались з тим, що бачимо. Якщо б не було саккад людина була б схожа на примітивного біоробота. Природа ж неперевершений творець неповторності. Навіть таке монотонне явище як дощ має свій неповторний малюнок краплин, який змінюється кожної миті. Так само пісок в пустелі або сніжні рівнини, що теоретично мають відноситись до гомогенних візуальних середовищ («гомогенне середовище» – це монотонна поверхня: асфальт, дороги, плоскі дахи будівель, голі стіни будинків, скло і т.д.) змінюється від вітру, освітлення та не є такими агресивними як майже всі агресивні візуальні поля – продукти масового сучасного виробництва будіндустрії.

Людина, яка всього три секунди дивиться на гомогенну поверхню, а за цей час відбувається шість-дев'ять саккад і всі вони приходяться на голу

стіну, де немає елементів для фіксації погляду, то у неї виникає стан, який можна порівняти з тим, коли людина робить крок і не відчуває твердої поверхні під ногою, так і око за три секунди біля дев'яти разів провалюється в безодню. Легко уявити наскільки неприємна ця ситуація, яка безумовно призводить до дискомфорту. Це по-перше. По-друге, якщо людина постійно жила б в такому середовищі, то в неї було б достатньо ризику відстати в розумовому розвитку. Адже очі разом з психікою стресують, коли передбачене природою «чіпляння» погляду не відбувається із-за того, що візуальне середовище не має відповідних «зачіпок» – верхівок дерев, що чередуються з плавними, але непрямими лініями.

Агресивне візуальне середовище є двох типів. Один тип візуальної однорідності – гладкий моно хром, як то: біла стеля без єдиної тіні або цяточки, інший – суцільне заповнення дрібними однорідними елементами: крапками, квадратиками, рівними лініями, штриховкою та тому подібними деталями, що постійно повторюються. Прикладами таких поверхонь є підвісна стеля, розділена на однакові квадрати, жалюзі, вагонка, тротуарна плитка. Споглядання цих поверхонь є не тільки неприємним, але і некорисним. Від таких візуальних середовищ людина дуже швидко стомлюється. Оскільки агресивні візуальні поля в силу своїх характеристик виснажують зоровий апарат людини який тісно зв'язаний з мозком, що в цілому призводить до нервового перенапруження організму та стресу.

Оскільки в однорідному візуальному середовищі очі не знаходять того особливого предмету, за який могли б «зачепитися» та комфортно згідно природній програмі функціонувати, але в однорідному середовищі очі не знаходять цього особливого предмету і продовжують хаотично шукати його. А коли перед очима кольорова картинка мозок отримує взаємовиключні команди. Ще гірша ситуація, коли людина споглядає поверхню з безліччю дрібних однакових зображень. Згідно проведених досліджень, характер електричних імпульсів, що фіксуються енцефалограмою, може бути подібним тому, який спостерігається в передепіліптичному стані, притому вже через 160 секунд. А тривале існування психіки в такому режимі – один із криміногенних факторів.

Людським очам корисно дивитися на природу: водні поверхні, дерева у своєму природному різноманітті, всю флору та фауну, небо з хмарами (вже помічено, що людина більше затримує погляд на небі з хмарами, що мають різні відтінки та форми, ніж на небі без жодного включення). Якщо ж говорити про рукотворне, то відеоекологічними є будівлі з дерева, каміння прикрашені різьбленням або ліпниною (особливо культові споруди, які, до речі майже всіх релігій, відповідають позитивним відео екологічним характеристикам). Коли ж ми говоримо про предмети побуту, то і тут відповідно комфортними для людського ока та психіки є меблі класичних зразків, особливо ручної роботи з натуральних матеріалів, посуд та інші речі знову ж таки класичних зразків тощо. Невідповідним

позитивним відеоекологічним характеристикам є модний сьогодні мінімалізм, а ще гіршим є техностиль.

Природне середовище складається з різновіддалених предметів, будь то ліс або гори. У старовинній архітектурі такі елементи як портик, колони, еркер, декор виключали появу великої площини. Там, де вже є гомогенне середовище необхідно постаратися від неї позбавитися шляхом озеленення, колористики, а в квартирі за допомогою кімнатних рослин, картин, ваз, килимів та інших доступних засобів та прикрас.

Цікавим з нашого тематики є наступний випадок: щоб повернути покупців в магазини кенсингтонської Хай-стріт, що у Лондоні, вулицю очистили від усіх нагромаджень, «лежачих поліцейських», зебр, прибрали 95 % усіх дороговказів. В результаті не тільки торгівля виросла у декілька разів, але і число постраждалих в дорожньо-транспортних пригодах зменшилось більше ніж вдвічі.

Чим естетичніше виглядає місцевість, тим більше ми за собою слідкуємо. Ми поводимося більш цивілізовано в цивілізованому середовищі. Оточення впливає на наш стан, поведінку та вчинки. Всі знають вислів, що краса врятує світ, а науковці доводять, що красиві предмети та середовища, як правило відповідають відеоекологічним вимогам. Не слід допускати появи агресивних візуальних полів в міському середовищі, а також в наших власних житлах і на робочому місці. Слід відноситися до таких полів як до серйозного екологічного чинника. Агресивне поле веде до різкого збільшення числа психічних захворювань і до зростання правопорушень. Більше того, агресивність людства, про що багато разів писав академік С. Ліхачов, пов'язана окрім всього, і з наявністю агресивного видимого середовища в місцях перебування.

Отже візуально комфортне середовище, як правило здорове, естетичне, морально позитивне для суспільства, виграшне з точки зору привабливості, тому і в плані маркетингу вважається доречним.

Згідно викладеному вище можна зробити висновок та виокремити наступні чинники впливу відеоекологічного середовища на людину та суспільство: фізіологічно-медичний, естетичний, етичний, економічний.

Сучасні туристичні центри повинні максимально відповідати не тільки еколого-санітарним нормам природних ресурсів але і штучно створене людиною середовище має відповідати позитивним, як еколого-санітарним нормам, так і відеоекологічним характеристикам. Нажаль величезний досвід створення комфортного візуального середовища, накопичений століттями майже не використовується в сучасному будівництві не тільки міст, але і туристичних центрів, які по своєму призначенню мають сприяти покращенню емоційного, психологічного та фізичного стану людини. Більшість сучасних туристичних центрів Сполучених Штатів Америки, Європи та прогресивних країн Азії (наприклад, Майямі, іспанські курорти Аліканте, Бенідорм, курорти Кіпру, курортні зони Об'єднаних Арабських Еміратів, Сінгапуру та інші) забудовані однотипною урбаністичною архітектурою, що створює

«гомогенне середовище». Постраждала не тільки естетична складова сучасної архітектури але і нависла загроза над фундаментальними процесами зорового апарату людини зокрема та її здоров'я в цілому. Це явище є типовим і для більшості туристичних центрів Австралії, Аргентини, Бразилії, пост радянських країн в тому числі й для України. Хоча відеоекологічні характеристики вищеназваних країн покращують зелені насадження, але їх дуже мало в порівнянні з великою кількістю та величиною самих будівель, крім того будівництво не припиняється, вільних територій стає все менше і нові готелі виростають швидше за дерева в сучасних курортних зонах. Вищеназвані території можна назвати невідповідними відеоекологічним критеріям.

До відповідних та напіввідповідних відносяться нові курорти Малайзії, Індонезії, Єгипту, Таїланду, де при будівництві готелів намагаються використовувати національні мотиви та стилізацію під відповідні архітектурні стилі минулого, які базуються на класичних традиціях зодчества і мають позитивні відеоекологічні характеристики не тільки в інтер'єрах, але і в зовнішніх загальних силуетах, садово-паркових комплексах, що в свою чергу створює позитивні відео екологічні характеристики курортного ландшафту.

Відповідним відеоекологічним критеріям є прикладом в плані поєднання відеоекологічних характеристик та сучасних технологій будівництва туристичних комплексів є створений в останні десятиліття ХХ ст. відомий балійський респектабельний курорт Нуса Дуа, який за вимогою індонезійського уряду та плану розвитку національного туризму був побудований в так званому необалійському стилі з урахуванням місцевої архітектурної традиції, яка повністю відповідає принципам відеоекології. Найкращими з точки зору відеоекології є курорти Мальдівських островів, ряду країн Карибського басейну, Океанії та деякі готельні комплекси африканських країн. Слід відмітити, що дорогі готелі класу люкс відомих, як правило відповідають основним відео екологічним критеріям.

Запропоновані автором: відеоекологічні критерії класифікації туристичних центрів дають змогу поділити курорти та курортні зони на відповідні, напіввідповідні та невідповідні. Ґрунтуючись на цих критеріях доцільно розробити відповідні відео екологічні вимоги до туристичних центрів.

Перше це – вимоги до зовнішнього загального вигляду курортів та туристичних центрів, які мають бути побудовані або відновлюватись максимально з урахуванням архітектурних канонів минулого, адже вони, як правило відповідають позитивним відеоекологічним критеріям. Зрозуміло, що ми не можемо вже відмовитись від великої кількості скла, дзеркал але використовуючи їх ми можемо змінити форму будівель, їх підбирати гармонійну кольорову гамму, використовувати більше декору тощо. Якщо аналізувати сьогоднішні успішні проекти щодо відео екологічних вимог, то це ряд сучасних телевізійних веж і офісно-торгівельних центрів, наприклад: вежі Петронас та телевежа у місті Куала-

Лумпур, культові та адміністративні будівлі Путраджаї – нової адміністративної столиці Малайзії, телевежа у Дубаї. Серед вдалих знахідок архітектури ХХ ст. можна назвати Ейфелеву вежу й радянські сталінські висотки тощо.

Друге. Треба більше зберігати зелених насаджень, особливо великих старих дерев, які самі по собі вже привертають увагу як все частіше вже особливість. Сьогодні досить розповсюдженою є картина: велетенські будівлі, а біля них маленькі в декілька метрів деревця, які зрозуміло не змінюють суттєво відео екологічне середовище. Будівлі курортів, а це в основному готелі повинні знаходитись на відповідній відстані один від одного. Слід зменшувати етажність будівель відповідно оточуючому ландшафту. Найбільш оптимальною для будівництва готельних комплексів є котедж на забудова. Бажано, щоб кожен готель мав свій зелений пояс з рівновеликими рослинами.

Третє – це вимоги до внутрішнього середовища. В оформленні інтер'єрів знову ж таки має бути більше класичних традицій з використанням рослинних мотивів. По можливості вони мають бути декоровані рослинами та квітами. Кольорова гамма має бути спокійною з декількох природних базових кольорів. Меблі мають бути з плавними лініями, бажано з оздобленням, але їх треба розташовувати так, щоб не було тісно в кімнаті.

Висновки. З викладеного вище слід зробити висновок, що сучасні туристичні центри мають створюватись і розвиватись з урахуванням основних принципів відеоєкології, оскільки є очевидним вплив візуального оточуючого середовища на здоров'я людини та суспільство: фізіологічно-медичний, естетичний, етичний, економічний. Щоб краще зорієнтувати суб'єктів туристичної індустрії та самих туристів щодо відеоєкологічних характеристик курортних зон доцільно користуватися класифікацією туристичних центрів за відеоєкологічним критерієм та відповідним картографічним матеріалом, здійснивши відповідне районування території за відеоєкологічним показником. Нарешті, слід розробити докладні відеоєкологічні вимоги до туристичних центрів та їх об'єктів, враховуючи географічне положення, щільність заселення територій, природно-кліматичні умови, тип (міський чи сільський) забудови території й архітектурні традиції туристичних центрів.

Використані джерела:

1. Устименко Л.М., Цегельник Ю.О. *Географія туристичних центрів та відеоєкологія* / Л. Устименко // *Географія та туризм*. Вип. 17 – 2012. – С. 16-22
2. Устименко Л.М. *Основи туризмознавства: Навч. пос.* / Л. Устименко. – К.: Альтерпрес, 2011.- С.85-87
3. Филін В. *Дайте волю глазам!* // *Владимир Филін // НиР* - № 6 - 2006. - С.8-11.
4. Филін В. *Дайте волю глазам!* // *Владимир Филін // НиР* .- № 5 - 2006. - С.12-15.